

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE AKTİF BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İLK YEDİ BANKANIN KARLILIK VE VERİMLİLİK AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: 2003 – 2015 DÖNEMİ

Erdal ASLAN¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; Türk Bankacılık Sisteminde aktif büyüklüğüne göre ilk yedi bankanın 2003–2015 dönemi faaliyetlerinin oran analizi yöntemi ile karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. 2015 verilerine göre incelenen ilk yedi bankanın üçer tanesi kamu ve özel sermayeli bankalar, biri ise yabancı sermayeli bankadır. Aktif büyüklüğü bakımından Türk Bankacılık Sektöründe ilk yedi sırada bulunan bankaların, sektör içerisindeki payı 2015 yılında yaklaşık %74 olarak gerçekleşmiştir. Oran analizi yöntemi karşılaştırmalar için kullanılan anlaşılır ve yaygın bir teknik olması nedeni ile tercih edilmiştir. Yapılan karşılaştırma geçmiş yıl verilerine ve sektör ortalamasına göre karşılaştırmayı kapsamaktadır. Çalışma sonucunda sektör paylarına göre bankalar sıralandığında; incelenen oranların tamamında aynı kamu bankası ilk sırayı alırken, karlılık oranlarında; sektör paylarında ilk sırayı alan kamu bankası incelenen dört orandan ikisinde ilk sırayı almakta, diğer iki orandan birinde özel sermayeli banka diğerinde ise yabancı sermayeli banka ilk sırayı almaktadır. Verimlilik oranlarında; incelenen dört orandan üçünde özel sermayeli bir banka ilk sırayı alırken, birinde ise yabancı sermayeli banka ilk sırayı almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Bankacılık Sistemi, Banka Performansları, Finansal Rasyolar, Bankaların Karşılaştırmalı Performansları, Türk Bankacılık Sisteminde En Büyük Yedi Banka

Jel Kodları: E44, G21

¹ Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, erdalaslan@selcuk.edu.tr
Makalenin Gönderim Tarihi: 06.08.2017; Makalenin Kabul Tarihi: 25.10.2017

**COMPARATIVE PERFORMANCE OF THE BIGGEST SEVEN BANKS
ACCORDING TO ASSET SIZE IN THE TURKISH BANKING SYSTEM IN THE PERIOD OF 2003-
2015**

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the comparative performance of the first seven banks according to asset size in the Turkish Banking System in the period of 2003-2015 by the ratio analysis method. . According to 2015 data, three of the first seven banks to be examined are publicly owned banks and other three are privately funded banks. One of them is a foreign capital bank. The active size of the first seven banks in the Turkish banking sector constitutes 74% of the sector in 2015.

Ratio analysis is preferred due to it is an understandable and widespread technique used especially for comparative purposes. The comparison to be made includes past years data and sector averages comparison. When the banks are ranked according to sector share in the result of the study; while the same public bank comes first rank in all four ratios examined. According to profitability ratios, the public bank that is first in sector shares comes first in two of the four examined ratios. In one of the other two ratios private capital bank came first, in the other one ratio foreign capital bank came first. In efficiency rates; a bank with privately owned banks came first in three of the four examined ratio, while the foreign-owned bank came first in other.

Keywords: Turkish Banking System, Bank Performance, Financial Ratios, Comparative Performance of the Banks, the biggest seven banks in the Turkish Banking System

JEL Codes: E44, G21

GİRİŞ

Türkiye’de 2015 yılında 2.896 milyar TL’lik aktif büyüklüğe sahip finans sektöründe, bankalar 2.357 milyar TL’lik aktif büyüklükle sektörde %81 paya sahiptir. Bu büyüklük bankaları finans sektörünün ve ülke ekonomisinin en önemli oyuncularına haline getirmektedir. Esas faaliyetleri mevduat toplayıp kredi vermek olan mevduat bankaları, Türk Bankacılık Sisteminde sermaye sahipliğine göre; kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar olarak gruplandırılmaktadır. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 yılından sonra kamu sermayeli bankaların sayısı üç olarak devam etmektedir. 2006 yılına kadar özel sermayeli bankaların sayısı yabancı sermayeli bankaların sayısından fazla iken, bu yıldan sonra yabancı sermayeli banka sayısı özel sermayeli banka sayısını geçmiştir. Her ne kadar yabancı sermayeli banka sayısı özel sermayeli banka sayısından fazla olsa da aktif büyüklüğü açısından yabancı sermayeli bankalar, özel sermayeli bankaların gerisinde kalmıştır. Yabancı sermayeli bankaların toplam aktiflerdeki payı 2005- 2015 döneminde dikkat çekici bir artış göstermiş, 2005 yılında %5,2 olan sektördeki payları 2006 yılında %12,2’ye, 2014 yılında %15,4’e ve 2015 yılında %26,9’a yükselmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Türk Bankacılık Sisteminde 2015 yılındaki aktif büyüklüğüne göre ilk yedi bankanın, 2003 – 2015 dönemi faaliyetlerinin oran analizi yöntemi ile karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. 2015 yılı verilerine göre, Türk Bankacılık Sektörünün %74’ünü oluşturan ilk yedi bankanın üçü kamu, üçü özel ve biri de yabancı sermayeli bankadır. Türk Bankacılık Sektöründe ilk yedi bankanın aktif büyüklüğü, 2015 yılında sektörün %74’ünü oluşturmaktadır. Çalışmada, oran analizi kullanılarak yapılan karşılaştırma, geçmiş yıl verilerine göre ve sektör ortalamasına göre karşılaştırmayı kapsamaktadır. Oran analizinde kullanılan oranlar; bankaların sektör payları, aktif kalitesi ile ilgili oranlar, karlılık oranları ve verimlilik oranlarını içermektedir. Bankaların karlılık oranlarından aktiflerin karlılığı, bankanın sahip olduğu varlıkların ne kadar karlı alanlarda değerlendirildiğini göstermektedir. Özellikle banka ortakları açısından bu oran tek başına yeterli olmamakta, özkaynakların karlılığı ön plana çıkmaktadır. Özkaynakların karlılığı oranı, banka ortaklarının bankaya yatırdıkları paralardan elde ettikleri karı göstermektedir. Şube başına karlılık bankanın her bir şubesinin ne kadar karlı olduğunu gösterirken, personel başına karlılık her bir çalışan başına elde edilen karı gösterir. Verimlilik oranları, her bir şubenin ve personelin mevduat ve kredi açısından performansını göstermektedir. Oran analizinde elde edilen sonuçlar, her bir banka için geçmiş veriler ve sektör ortalaması ile karşılaştırıldığında anlamlı olmaktadır. Oran analizinde kullanılan veriler Türkiye Bankalar Birliği’nin yayınlamış olduğu istatistiklerden ve raporlardan derlenmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünden sonra gelen literatür incelemesinde, Türk Bankacılık Sektörü ile ilgili yapılan çalışmalar ve ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiş, üçüncü bölümde bankaların sektör payları, dördüncü bölümde bankaların karlılık ve verimlilik oranları incelemeye dahil edilmiştir.

1. LİTERATÜR

Literatürde ülkelerin bankacılık sektörlerini inceleyen farklı çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar, yabancı sermayeli bankaların faaliyet gösterdiği ülkenin bankacılık sektörüne etkisini inceleyen çalışmalar olduğu gibi, sahiplik yapılarına göre ülkelerdeki banka gruplarının

performanslarının karşılaştırıldığı çalışmaları da kapsamaktadır. Buradaki literatür incelemesi ağırlıklı olarak Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların performanslarının karşılaştırıldığı çalışmalardan oluşmaktadır.

Önal ve Sevimeser (2006) tarafından yapılan çalışmada Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların sahiplik yapılarına göre etkinlikleri karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda en etken banka grubunun yabancı bankalar olduğu, yabancı bankaları kamu bankalarının takip ettiği ve özel bankaların etkinlik açısından listenin sonunda yer aldığı tespit edilmiştir.

Aktaş ve Kargın (2007)'a ait çalışmada, 2003 – 2006 döneminde Türk bankacılık Sisteminde faaliyet gösteren yabancı bankalar ile ulusal (kamu ve özel) bankalar bazı finansal oranlar açısından karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, yabancı bankaların daha yüksek sermaye yeterlilik oranlarına ve daha yüksek likidite oranlarına sahip olduğu belirlenmiştir. Aktif kalitesi ve karlılık oranları açısından yabancı bankalar ile ulusal bankalar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

2001 sonrasının Türkiye’de yabancı bankalar açısından özelliği, yabancı sermayenin ulusal bankaların paylarını satın alarak, söz konusu bankalarla sermaye çoğunluğuna veya nitelikli paya sahip olmasıdır. Yabancı sermaye, Osmanlı İmparatorluğu ve 1980 – 2000 dönemlerinde yeni banka kurmak ya da şube açmak suretiyle Türk bankacılık sektörüne girerken; 2000 yılı sonrasında pay satın alma yoluyla, yeni bir banka oluşturmadan bankacılık sektöründe faaliyet göstermeye, ağırlığını artırmaya başlamıştır. 2001 sonrasında yabancı sermayenin bankacılık sektörüne gelişinde, banka satın alma, blok alım yoluyla nitelikli paya sahip olma ve İMKB’de banka pay senetleri satın alma yoluyla olmuştur (Akgüç, 2007: 12, 13).

Özgür (2008) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de mevcut kamu bankalarının 2003-2007 yılları arasındaki finansal verileriyle “Veri Zarflama Analizi” kullanılarak çok yönlü etkinlik ve verimlilik ölçüm çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda Ziraat Bankası’nın en büyük kamu bankası olmasının yanında finansal açıdan da en etkin birim olduğu, Halk Bankası’nın finansal etkinliğinin yüksek olduğu, Vakıflar Bankası’nın ise kamu bankaları arasında etkinliği en düşük banka olduğu belirlenmiştir.

Akbulut ve Albayrak (2009) alışmalarında, Türkiye’de mülkiyet yapısı açısından bankaların performansı ve bu mülkiyet yapılarının hangi faktörlere göre ayrıştığını incelemiştir. Çalışmada temel bileşenler analizi ile mevduat bankaları için yıllara göre performans endeksleri elde edilmiş, elde edilen endekslere göre genelde yabancı bankaların özel ve kamu bankalarından daha iyi bir performansa sahip olduğu görölmüştür.

Ata (2009) tarafından yapılan çalışmada, Türk bankacılık sektöründe yer alan yerli ve yabancı bankalar finansal performansları açısından karşılaştırılmış, bankacılık sektörüne yabancı sermaye girişinin bankaların performansı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda performans göstergeleri açısından yerli bankaların yabancı bankalara oranla daha etkin olduğu ancak özellikle Faiz Dışı Giderin Toplam Aktife oranı, Aktif Karlılığı ve Faaliyet Karının Toplam Aktife oranı değişkenleri açısından yabancı bankaların etkinliğinin arttığı ortaya konmuştur. Yapılan analizler sonucunda,

Türkiye'deki yerli bankaların yabancı bankaların faaliyetlerine kıyasla daha yüksek performans sergilediği ve yerli bankaların yabancı bankalardan daha yüksek ortalama maliyet ve ortalama karlılık etkisine sahip olduğu görülmüştür. Ancak yabancı bankaların yerli bankalara göre daha yüksek faiz dışı gider/toplam aktif oranı ile çalıştığı belirlenmiştir. Bu durumun yabancı bankaların aktif karlılığı ve faaliyet karı/toplam aktif oranları bakımından daha belirleyici hale gelmesine neden olduğu ileri sürülmektedir.

Çelik ve Ürünveren (2009), yabancı banka girişlerinin Türk bankacılık sektöründeki rekabet düzeyini ne derecede etkilediği Panzar ve Rosse (1987) modeliyle araştırmış, araştırma sonucunda, Türk bankacılık sektörünün 2002-2007 döneminde bir yıl hariç tümünde monopolistik bir yapıya sahip olduğu, yabancı banka girişlerinin sadece 2006 yılında Türk bankacılık sektörünün piyasa yapısına rekabetçi bir davranış kazandırdığı tespit edilmiştir.

Yücel (2009) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren 3'ü kamu, 10'u özel sermayeli mevduat bankası ve 11 tanesi de Türkiye'de kurulmuş yabancı bankadan oluşan 24 bankanın, 2002-2007 yılları arasındaki performansları değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda 2002 yılında kamu bankalarının; sermaye, likidite, kredi ve karlılık oranları bakımından yabancı bankalar ve özel sermayeli bankaların önüne geçtikleri belirlenmiş, bu durum 2003 – 2004 yıllarında benzer biçimde devam etmiş, 2005 yılında ise yabancı ve özel sermayeli bankaların lehine dönmeye başlamıştır.

Taşkın (2011)'de Türkiye'de 1995-2009 yılları arasında faaliyet gösteren ticari bankaların performanslarını etkileyen içsel ve dışsal faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Sonuçlar, bankacılık performansının daha çok mikro değişkenlerden etkilendiğini ve makroekonomik faktörlerin etkisinin olmadığını, bankaların kendi değişkenlerinin genel ekonomik konjonktürden daha etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Uçkun ve Girginer (2011) tarafından yapılan çalışmada, Türk Bankacılık Sistemi'ndeki 3 kamu ve 10 özel bankanın, 2008 yılına ait finansal oranlarla Gri İlişki Analizi (GİA) kullanılarak finansal performansları incelenmiştir. GİA sonucunda finansal performans bakımından ilk sırayı kamu bankalarından Ziraat Bankası, özel bankalardan ise Anadolu Bankası almıştır. Finansal başarıdaki en önemli finansal oranlar kamu bankalarında kârlılıkla ilgili oranlar, özel bankalarda ise aktif kalitesiyle ilgili oranlar olarak belirlenmiştir.

Coşkun vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada, 2000 – 2010 dönemi Türk Bankacılık Sisteminin piyasa yapısı, piyasada rekabetin varlığı ve yoğunlaşma derecesi incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda aktif büyüklüğü toplam aktif içindeki payı %5'den daha büyük banka sayısı 7 olarak belirlenmiş, bu ilk 7 bankanın yoğunlaşma eğiliminin belirgin hale geldiği ve bu grubun sektöre oldukça hakim olduğu görülmüştür. Ancak Türk Bankacılık sektöründe kredi piyasasındaki yoğunlaşmanın, aktif yoğunlaşmasından ve mevduat piyasasındaki yoğunlaşmadan daha düşük olduğu belirlenmiş, sektörde küçük bankalar arasındaki rekabetin yüksek, büyük bankalar arasındaki rekabetin ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıtaş ve Gökçe (2012)'de tarafından yapılan çalışmada Türk Bankacılık Sistemi içerisinde faaliyet gösteren ulusal ve yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterlilik oranı ile sermayenin kaynağı arasındaki korelasyonu ve sermayenin kaynağı ile piyasaya kullandırılan kümülatif kredi miktarı arasındaki ilişki incelenmiştir. 2005 – 2010 dönemine ait sermayenin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişki incelendiğine; 2005 – 2008 döneminde ulusal sermayeli bankaların sermaye yeterlilik oranının yabancı sermayeli bankalarınkinden daha yüksek olduğu belirlenmiş, ancak 2009 – 2010 yıllarında ise tam tersi bir durum söz konusu olduğu ortaya konmuştur. Yapılan analiz sonucunda bankaların sermaye kaynağı ile Sermaye Yeterlilik Oranı arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Ayrıca bu çalışmada, ulusal ve yabancı sermayeli bankalar, piyasaya sağladıkları kredi miktarı açısından incelenmiş, 2005-2010 yılları arasında ulusal sermayeli bankaların piyasaya sağladığı ortalama kümülatif kredi miktarının, yabancı sermayeli bankalardan daha fazla olduğu ortaya konmuştur.

Akbalık ve Sırma (2013)'de, 2001 krizi sonrası Türk Bankacılık sektörüne dahil olan yabancı sermayeli bankaların sistem içindeki faaliyet etkinliği incelenmiş, çalışma sonucunda yabancı bankaların etkinliğinin yıllar içinde azaldığı ve ölçek olarak da sistem içindeki ağırlıklarının belirleyici olmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada, Türk mevduat bankacılığına 2008 ve sonrası, ölçek yapısı dikkate alınmadan incelendiğinde, yabancı sermayeli bankaların göreceli olarak daha etkin olduğu görülmüştür. Çalışmada yabancı sermayeli bankaların kredi hacmi, sermaye gibi düşük ölçekte bulduklarından, sektör içinde nispi olarak Türk sermayeli bankalara göre başarılı oldukları, ancak bankacılık faaliyetlerine büyüklüğü ve katma değeri gösteren temel göstergelerden olan aktif büyüklüğü, kredi hacmi, müşteri sayısı, şube sayısı gibi kalemlerle değerlendirildiğinde ise yabancı bankaların çok etkin olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Demirel, Atakişi ve Abacıoğlu (2013) tarafından yapılan çalışmada, özel, kamu ve yabancı mevduat bankalarının faaliyet oranları ve karlılık göstergeleri, 2002 Mart – 2012 Haziran arasında üçer aylık veriler kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada, “personel giderleri / toplam aktif” ve “operasyonel giderler / toplam aktif” oranlarında kamu bankalarının daha verimli çalıştığı tespit edilmiştir. Özel karşılıklar sonrası net faiz geliri / toplam aktifler oranında kamu sermayeli mevduat bankalarının, net faiz geliri / toplam aktifler oranında ise yabancı sermayeli bankaların daha yüksek karlılık göstergelerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Kandemir ve Arıcı (2013)'de, Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının mülkiyet yapılarına göre gruplandırılarak 2001 – 2010 dönemine ait performansları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, 2001 krizi sonrasında mevduat bankalarının yüksek sermaye yeterlilik ve likidite oranlarına sahip oldukları, yabancı sermayeli mevduat bankalarının aktif kalitesi ve yönetim kalitesi açısından en iyi performans gösteren banka grubu olduğu ortaya konmuştur.

Bağcı ve Rençber (2014)'de, 2006 – 2012 yılları arasında 3 kamu bankası ile 10 özel bankanın kârlılık performansları Promethee yöntemi ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda, kamu bankaları içerisinde en kârlı bankanın Halk Bankası, özel bankalar içerisinde Denizbank olduğu belirlenmiştir.

Tüm bankalar dikkate alındığında hem kamu bankalarının daha kârlı olduğu hem de Halk Bankası'nın en kârlı banka olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) tarafından yapılan çalışmada, kamu, yerli özel, yabancı sermayeli ve katılım bankalarından oluşan Türk Bankacılık Sektörünün 2002 – 2013 dönemi performansı, CAMELS analiz yöntemiyle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda, yerli özel sermayeli bankaların yönetim kalitesi ve karlılıkta başarılı performans gösterdiği ve güçlü sermaye yapıları ile en yüksek nota sahip banka grubu olduğu belirlenmiştir. Kamu sermayeli bankaların güçlü sermaye yapısı ve aktiflerindeki düzelme nedeni ile ikinci sırada yer aldığı, yabancı sermayeli bankaların ise takip oranlarının artmasının karlılık ve yönetim kalitesi üzerindeki etkileri nedeni ile zayıf bir görüntü çizdiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. BANKALARIN SEKTÖR PAYLARI

Bankaların sektör payları başlığı altında; toplam aktiflere, toplam kredilere, toplam mevduata ve karlılığa göre sektör payları incelenmektedir.

2.1. Toplam Aktiflere Göre Sektör Payları

Bankaların büyüklükleri toplam aktif büyüklüğüne göre belirlenmektedir. Tablo 1, incelenen 7 bankanın 2003 – 2015 dönemi toplam aktif büyüklüğüne göre sektör paylarının gelişimini vermektedir.

Tablo-1: Bankaların Toplam Aktiflere Göre Sektör Payları, 2003-2015 (%)

	2003	2004	2005	2006	2007		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ziraat Bnk.	18,7	18,6	16,4	14,8	14,4		14,8	15,6	15,7	13,8	12,5	12,7	13,1	13,5
İş Bankası	12,4	12,6	16,0	15,5	14,3		13,8	14,2	13,7	13,9	13,5	12,9	12,6	12,3
Garanti Bnk.	9,0	8,6	9,2	10,4	12,0		12,6	13,2	12,9	12,6	12,3	12,0	11,6	11,4
Akbank	11,8	11,4	13,2	11,8	12,2		12,1	11,9	11,8	11,5	12,0	11,2	10,9	10,5
Yapı Kredi	8,4	8,0	6,0	10,1	9,0		9,0	8,1	8,8	9,3	9,4	9,1	9,6	9,9
Halk Bnk.	7,8	8,4	6,8	7,1	7,2		7,2	7,6	7,6	7,9	8,3	8,6	8,2	8,4
Vakıflar Bnk.	6,9	7,9	8,2	7,6	7,6		7,4	8,1	7,7	7,7	8,1	8,3	8,4	8,2
Toplam	75,0	75,5	75,8	77,3	76,7		76,9	78,7	78,2	76,7	76,1	74,8	74,4	74,2

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye'de Bankacılık Sistemi, "Seçilmiş Rasyolar", 2001 – 2006, Temmuz 2007; TBB, Türkiye'de Bankacılık Sistemi 1959 - 2015, Haziran 2016; TBB, Türkiye'de Bankacılık Sistemi, "Seçilmiş Rasyolar", 2005 - 2015, Temmuz 2016.

Tablo 1'e göre, 2003 yılında %18,7 ile Ziraat Bankası ilk sırada, %12,4 ile İş Bankası ikinci sırada, %11,8 ile Akbank üçüncü sırada iken 2015 yılında ilk iki değişmemiş ve %13,5 ile Ziraat Bankası ilk sırada, %12,3 ile İş Bankası ikinci sırada yer alırken, 2003 yılında %9 ile dördüncü sırada yer alan Garanti Bankası %11,4 ile üçüncü sırada yerini almıştır. Son iki sırada ise 2003 yılında ve 2015 yılında aynı yerde olan Halk Bankası ve Vakıflar Bankası yer almıştır. 2003 yılında aktif büyüklüğe göre ilk yedi bankanın sektördeki payı %75 iken yıllar itibariyle bu oran %78,7'ye kadar çıksa da 2015 yılında %74,2 olmuştur. 2015 yılına göre bu yedi bankanın içerisinde Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıflar Bankası olmak üzere üç kamu sermayeli banka, İş Bankası, Akbank ve Yapı Kredi Bankası olmak üzere üç özel sermayeli banka ve 2015 yılında yabancı sermayeli bankalar grubuna geçen Garanti Bankası olmak üzere bir yabancı sermayeli banka yer almıştır.

3.2. Toplam Kredilere Göre Sektör Payları

Bankaların büyüklükleri toplam aktif byklgne göre belirlenmesine rağmen bankaların kullandırđı kredilerin byklg, bu konuda bankaların tercihini ve krediler açısından sektördeki yerini göstermektedir. Toplam aktiflere göre sektördeki payı büyük olan bir bankanın, daha az kredi kullandırması durumunda kredilere göre sektör payı düşük olabilecektir. Tablo 2, incelenen yedi bankanın 2003 – 2015 dönemi krediler ve alacaklara göre sektör paylarının gelişimini göstermektedir.

Tablo-2: Bankaların Krediler ve Alacaklara Göre Sektör Payları, 2003-2015 (%)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ziraat Bnk.	7,9	8,8	8,8	8,0	7,7	8,4	9,6	11,3	10,8	9,3	10,9	11,7	12,8
İş Bankası	12,2	12,1	13,6	13,7	12,1	13,0	12,7	12,6	13,8	13,9	13,3	12,9	12,2
Garanti Bnk.	9,0	10,2	11,1	12,5	13,3	13,6	13,1	12,7	12,6	11,9	11,7	11,1	10,9
Yapı Kredi	8,3	9,7	7,4	10,3	10,2	10,5	9,9	10,3	10,2	9,9	9,5	10,1	10,2
Akbank	11,9	12,5	14,4	13,0	13,2	12,1	10,4	10,4	10,6	11,4	10,9	10,4	9,7
Halk Bnk.	3,6	4,2	4,1	5,3	6,5	7,0	8,5	8,7	8,5	8,6	8,4	8,4	8,7
Vakıflar Bnk.	6,7	7,8	7,8	8,3	8,4	8,3	9,1	8,8	8,6	8,9	8,5	8,6	8,5
Toplam	59,6	65,3	67,2	71,1	71,4	72,9	73,3	74,8	75,1	73,9	73,2	73,2	73,0

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 2'ye göre, 2003 yılında %12,2 ile İş Bankası ilk sırada, %11,9 ile Akbank ikinci sırada, %9 ile Garanti Bankası nc sırada iken 2003 yılında %7,9 ile beşinci sırada olan Ziraat Bankası 2015 yılında %12,8 ile ilk sırada yer almış, %12,2 ile İş Bankası ikinci sırada yer alırken, 2003 yılında %9 ile üçüncü sırada yer alan Garanti Bankası %10,9 ile yerini korumuştur. Son iki sırada ise 2003 yılında %3,6 ile yedinci sırada yer alan Halk Bankası %8,7 ile altıncı sırada, 2003 yılında %6,7 ile altıncı sırada yer alan Vakıflar Bankası yedinci sırada yer almıştır. 2003 yılında aktif byklge göre ilk yedi bankanın sektördeki payı %59,6 iken yıllar itibariyle bu oran %75,1'e kadar çıksa da 2015 yılında %73 olmuştur.

3.3. Toplam Mevduata Göre Sektör Payları

Toplam mevduata göre sektör payı, bankaların fon kaynağı olarak mevduatı mı yoksa mevduat dışı kaynakları mı tercih ettiğini gösterecektir. Bir bankanın toplam aktiflere ve kredilere göre sektör payları birbirine yakın olsa bile fon kaynağı olarak mevduat dışı kaynakları daha fazla kullanması durumunda toplam mevduata göre sektör payı düşük olacaktır. Tablo 3, bankaların 2003 – 2015 dönemi toplam mevduata göre sektör paylarının gelişimini göstermektedir.

Tablo-3: Bankaların Toplam Mevduata Göre Sektör Payları, 2003-2015 (%)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ziraat Bankası	21,1	23,0	20,4	19,1	19,1	18,5	19,4	20,5	16,2	15,4	15,0	14,5	14,9
İş Bankası	12,2	12,3	14,7	14,8	13,6	14,0	14,2	14,4	14,1	13,7	12,8	12,6	12,3
Garanti Bankası	9,0	8,9	9,3	9,6	11,0	11,6	12,4	11,8	12,1	11,4	11,3	11,4	11,3
Akbank	11,9	10,1	12,4	10,9	11,5	11,5	11,0	10,9	11,0	11,2	11,2	10,7	11,1
Yapı Kredi	8,3	7,2	6,7	10,0	9,0	9,2	8,0	8,6	9,1	8,8	9,1	9,9	10,1
Halk Bankası	8,6	9,9	8,2	8,7	8,6	8,9	8,7	8,9	9,5	10,4	10,7	9,8	9,8
Vakıflar Bankası	7,9	8,9	9,0	7,9	8,1	8,2	8,8	7,8	8,7	8,7	8,6	8,7	8,8
Toplam	79,0	80,3	80,7	81,0	80,9	81,9	82,5	82,9	80,7	79,6	78,7	77,6	78,3

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 3'e göre 2003 yılında %21,1 ile Ziraat Bankası ilk sırada, %12,2 ile İş Bankası ikinci sırada, %11,9 ile Akbank üçüncü sırada iken 2015 yılında ilk iki değişmemiş ve %13,5 ile Ziraat Bankası ilk sırada, %12,3 ile İş Bankası ikinci sırada yer alırken, 2003 yılında %9 ile dördüncü sırada yer alan Garanti Bankası %11,3 ile üçüncü sırada yerini almıştır. Son iki sırada ise 2003 yılında %8,3 ile Yapı Kredi Bankası ve %7,9 ile Vakıflar Bankası yer alırken 2015 yılında %9,8 ile Halk Bankası altıncı sırada, %8,8 ile Vakıflar Bankası son sırada yer almıştır. 2003 yılında toplam mevduata göre ilk yedi bankanın sektördeki payı %79 iken yıllar itibariyle bu oran %82,9'a kadar çıksa da 2015 yılında %78,3 olmuştur.

3. KARLILIK VE VERİMLİLİK

Karlılık oranları olarak aktiflerin karlılığı, özkaynak karlılığı, şube başına karlılık ve personel başına karlılık; verimlilik oranları olarak da şube başına kredi ve alacakları şube başına mevduat, personel başına kredi alacaklar, personel başına mevduat oranları incelenecektir.

3.1. Karlılık Oranları

3.1.1. Aktiflerin Karlılığı

Net dönem karının aktiflere oranı, bankanın plasmanlarının ne kadar karlı aktiflerde kullanıldığını göstermektedir. Bu oranın yüksek olması fon kaynaklarının karlı aktiflerde değerlendirildiğini gösterir. Tablo 4, bankaların 2003 – 2015 dönemi aktiflerin karlılığı oranlarının gelişimini göstermektedir.

Tablo-4: Bankaların Net Dönem Karı / Toplam Aktifler Oranı, 2003-2015 (%)

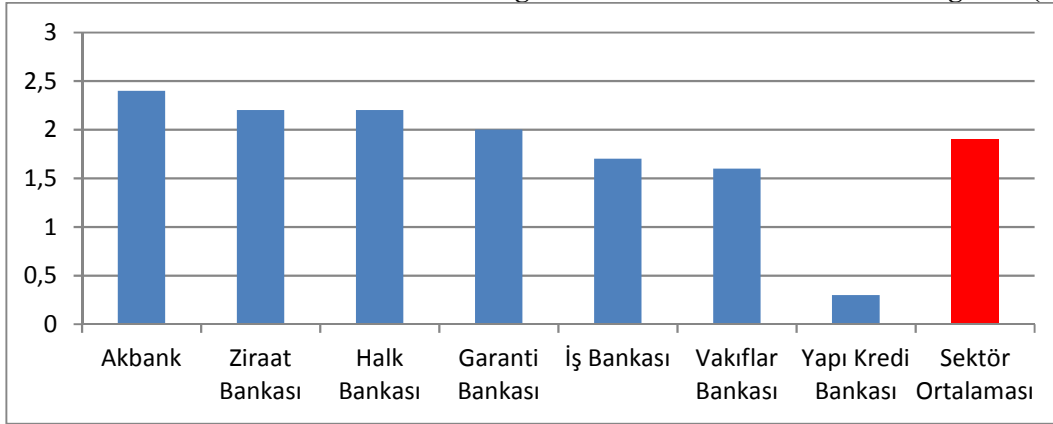
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ziraat B.	2,3	2,7	2,8	2,9	2,9	2,0	2,8	2,5	1,3	1,6	1,6	1,6	1,7
Garanti B.	1,3	1,7	1,9	2,1	3,4	2,0	2,8	2,5	2,1	1,9	1,5	1,5	1,3
Akbank	4,5	2,9	2,8	2,8	2,9	2,0	2,9	2,5	1,8	1,9	1,6	1,5	1,3
Halk B.	2,5	2,1	2,0	2,5	2,8	2,0	2,7	2,8	2,2	2,4	2,0	1,4	1,2
İş B.ankası	1,4	1,6	1,5	1,5	2,1	1,5	2,1	2,3	1,6	1,9	1,5	1,4	1,1
Vakıflar B.	1,4	2,6	1,7	2,1	2,4	1,4	1,9	1,6	1,4	1,4	1,2	1,1	1,1
Yapı Kredi B.	0,8	-0,2	-12,6	1,0	1,4	1,6	2,1	2,4	1,7	1,6	2,2	1,0	0,8
Sektör Ort.	2,2	2,1	1,4	2,3	2,6	1,8	2,4	2,2	1,6	1,7	1,4	1,3	1,1

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 4'e göre, 2003 yılında sektör ortalaması olan %2,2'nin yaklaşık iki katı fazla orana sahip olan Akbank %4,5 ile dikkat çekmektedir. Akbank ile birlikte %2,5 ile Halk Bankası, %2,3 ile Ziraat bankası sektör ortalamasının üzerinde orana sahip olan bankalardır. %0,8 ile Yapı Kredi Bankası en düşük orana sahip olan bankadır. Bununla birlikte bu bankanın 2005 yılındaki aktiflerin %12,6'sı kadar zararı dikkat çekicidir. Ekonominin küçüldüğü 2009 yılında Akbank, Ziraat Bankası, Garanti Bankası, Halk Bankası sektör ortalamasının üzerinde aktif karlılığa sahipken, İş Bankası, Vakıflar Bankası ve Yapı Kredi bankası sektör ortalamasının altında orana sahip olmuşlardır. 2015 yılında ise sektör ortalamasının altında orana sahip olan tek banka Yapı Kredi Bankasıdır.

Grafik-1: Bankaların Aktiflerin Karlılığı Ortalama 2003-2015 Dönemi Değerler (%)

Not: Tablo 4'ten hesaplanmıştır.

Bankaların aktiflerin karlılığı 2003 – 2015 dönemi ortalama değerlerinin gösterildiği Grafik 1'e göre, Akbank %2,4 ile ilk sırada yer alırken, Ziraat Bankası ve Halk Bankası %2,2 ile Akbank'ı takip etmektedir. Yapı Kredi Bankası ise %0,3 ile son sırada yer almaktadır.

3.1.2. Özkaynakların Karlılığı

Özkaynakların ne kadar karlı yatırımlarda kullanıldığını gösteren net dönem karının özkaynaklara oranı kardan pay alacak olan ortaklar açısından önem arz etmektedir. Tablo 5, bankaların 2003 – 2015 dönemi özkaynak karlılığı oranlarının gelişimini göstermektedir.

Tablo-5: Bankaların Net Dönem Karı / Özkaynaklar Oranı, 2003-2015 (%)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ziraat Bank.	18,4	30,3	31,1	31,9	32,6	29,0	33,9	27,6	15,9	15,4	18,1	14,2	16,4
Halk Bankası	18,9	17,5	16,6	22,8	25,8	23,7	28,3	27,0	23,7	21,1	19,4	13,3	11,9
Vakıflar Bank.	19,8	31,0	12,6	17,2	19,7	13,3	17,0	13,5	13,2	12,3	12,6	11,9	11,5
Akbank	26,3	16,4	22,6	22,6	18,8	15,2	19,2	16,3	13,6	13,5	13,8	12,6	11,2
Garanti Bank.	12,3	14,2	18,2	22,8	33,6	18,5	22,2	19,1	17,5	14,4	13,3	12,3	11,0
İş Bankası	7,5	8,3	9,9	11,8	16,0	16,0	17,6	17,5	14,9	14,6	13,4	11,5	9,6
Yapı Kredi	4,6	-1,3	-178,6	15,3	14,5	15,2	16,4	20,0	15,9	11,3	18,5	9,6	8,1
Sektör Ort.	15,8	14,0	10,6	18,9	19,5	15,4	18,3	16,5	13,8	13,0	12,8	11,0	10,2

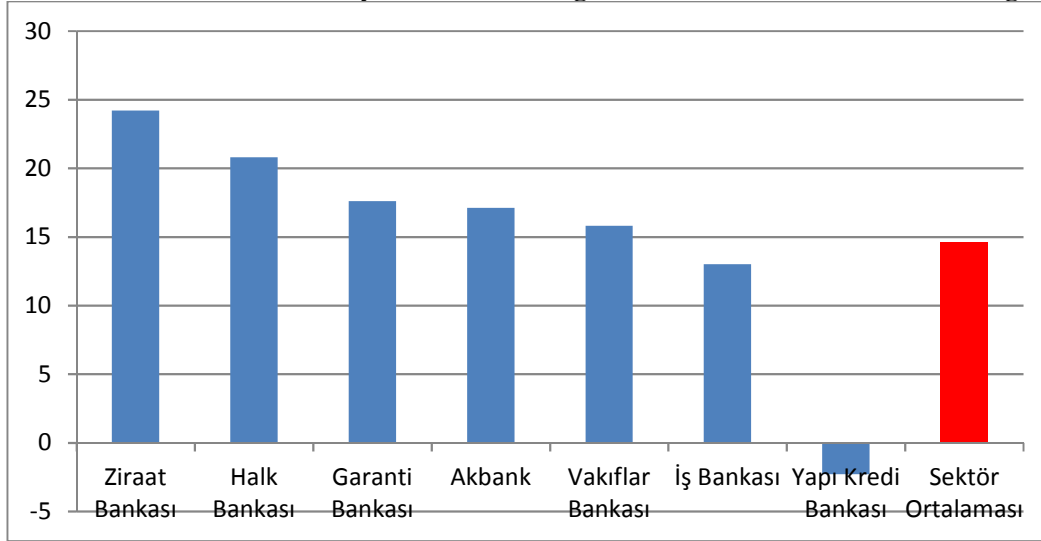
* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 5'te görüldüğü üzere, sektör ortalamasının %15,8 olduğu 2003 yılında %26,3 ile Akbank ilk sırada, Vakıflar Bankası %19,8 ile ikinci sırada Yapı Kredi Bankası ise %4,6 ile son sırada yer almaktadır. Son sıradaki Yapı Kredi Bankası'nın 2004 yılında özkaynağa göre %1,3, 2005 yılında ise

%178,6 zarar etmiş olması dikkat çekicidir. Özellikle ortaya çıkan bu zarar Yapı Kredi Bankası'nın incelenen dönem ortalamasının da negatif çıkmasına ve bankanın ortalama değerlere göre sıralamada son sırada yer almasına neden olmuştur. Ziraat Bankası'nın 2004 – 2010 dönemi yüksek karlılığı bu bankanın incelenen dönem ortalamasının yüksek olmasına ve sıralamada ilk sırada yer almasına neden olmuştur. Bankaların özkaynak karlılığı 2008 yılında, sektör ortalaması da dahil olmak üzere, bir önceki yıla göre çoğunlukla düşüş göstermiş, ekonominin küçüldüğü 2009 yılında sektör ortalaması da dahil olmak üzere bir önceki yıla göre artış göstermiştir. 2015 yılında ilk üç sırada kamu sermayeli bankalar yer almıştır. Bu yılda ilk sırayı %16,4 ile Ziraat Bankası alırken, Yapı Kredi Bankası %8,1 ile son sırada yer almıştır.

Grafik-2: Bankaların Özkaynakların Karlılığı 2003-2015 Dönemi Ortalama Değerler (%)

Not: Tablo 5'ten hesaplanmıştır.

Bankaların 2003 – 2015 dönemi özkaynak karlılığı ortalama değerlerinin gösterildiği Grafik 2'de, sektör ortalamasının %14,6 olduğu, İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası dışındaki diğer bankaların sektör ortalamasının üzerinde orana sahip oldukları, %24,2 ile Ziraat Bankası'nın ilk sırada, %-2,3 ile Yapı Kredi Bankası'nın son sırada yer aldığı görülmektedir.

3.1.3. Şube Başına Karlılık

Net karın şube sayısına bölünmesi ile elde edilen şube başına kar, banka şubelerin ne kadar karlı çalıştığını göstermektedir. Şube başına kar tutar (TL) olarak hesaplanması sebebi ile bankaların başarısının geçmiş verilere göre değil sektör ortalamasına göre değerlendirilmesi uygun olacaktır. Tablo 6, bankaların 2003 – 2015 dönemi şube başına net karlarının gelişimini göstermektedir.

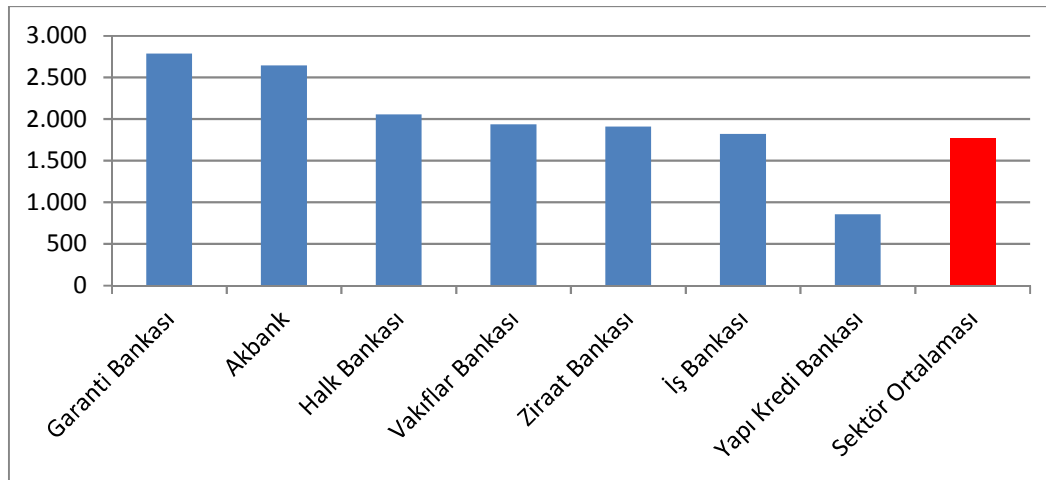
Tablo-6: Bankaların Şube Başına Net Karı, 2003-2015 (Bin TL)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Garanti B.	965	1.292	1.639	2.203	3.939	2.412	3.759	3.661	3.361	3.291	3.012	3.194	3.477
Akbank	2.141	1.593	2.179	2.343	2.785	1.964	3.105	3.129	2.584	3.067	2.984	3.189	3.320
Ziraat B.	935	1.336	1.572	1.684	1.879	1.682	2.668	2.654	1.441	1.750	2.005	2.373	2.849
Halk B.	922	747	911	1.468	1.917	1.637	2.438	2.835	2.652	3.161	3.137	2.451	2.439
İş B.	501	747	1.093	1.245	1.813	1.452	2.170	2.611	2.222	2.648	2.416	2.490	2.239
Vakıflar B.	784	2.108	1.754	2.452	2.848	1.434	2.295	1.819	1.804	1.962	1.846	1.963	2.098
Yapı Kredi	392	-145	-7.398	856	1.049	1.211	1.617	2.373	2.049	2.062	3.375	1.840	1.861
Sektör Ort.	940	1.057	915	1.603	1.881	1.453	2.158	2.257	1.936	2.209	2.143	2.180	2.291

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 6'ya göre, Garanti Bankası ve Akbank incelenen dönem boyunca ilk iki sırayı almaktadır. Akbank 2007 yılına kadar İlk sırada yer alsa da 2007 yılından sonra Garanti Bankası ilk sırada yer almaya başlamış ve bu durum 2015 yılı için de geçerli olmuştur. Son sırada ise Yapı Kredi Bankası yer almıştır. 2008 yılında Yapı Kredi Bankası hariç diğer bankaların şube başına net karları bir önceki yıla göre düşüş göstermiştir. En yüksek şube başına net kara Garanti Bankası ve Vakıflar Bankası 2007 yılında ulaşırken, Yapı Kredi Bankası 2010 yılında, Halk Bankası ve İş Bankası 2012 yılında, Akbank ve Ziraat Bankası ise 2015 yılında ulaşmıştır.

Grafik-3: Bankaların Şube Başına Net Kar 2003-2015 Dönemi Ortalama Değerleri (Bin TL)

Not: Tablo 6'dan hesaplanmıştır.

Bankaların 2003 – 2015 dönemi şube başına net kar ortalama değerlerinin gösterildiği Grafik 3'te, sektör ortalamasının 1.771 bin TL olduğu, 857 bin TL ile son sırada yer alan Yapı Kredi Bankası'nın sektör ortalamasının altında kaldığı 2.785 bin TL ile Garanti Bankası'nın ilk sırada, 2.645 bin TL ile de Akbank'ın ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

3.1.4. Personel Başına Karlılık

Net karın personel sayısına bölünmesi ile elde edilen personel başına kar, banka personelinin kara katkısını göstermektedir. Burada da personel başına karın tutar (TL) olarak hesaplanması sebebi ile bankaların başarısında kriter olarak geçmiş verilerin değil sektör ortalamasının alınması uygun olacaktır. Tablo 7, bankaların 2003 – 2015 dönemi personel başına karlılıklarının gelişimini göstermektedir.

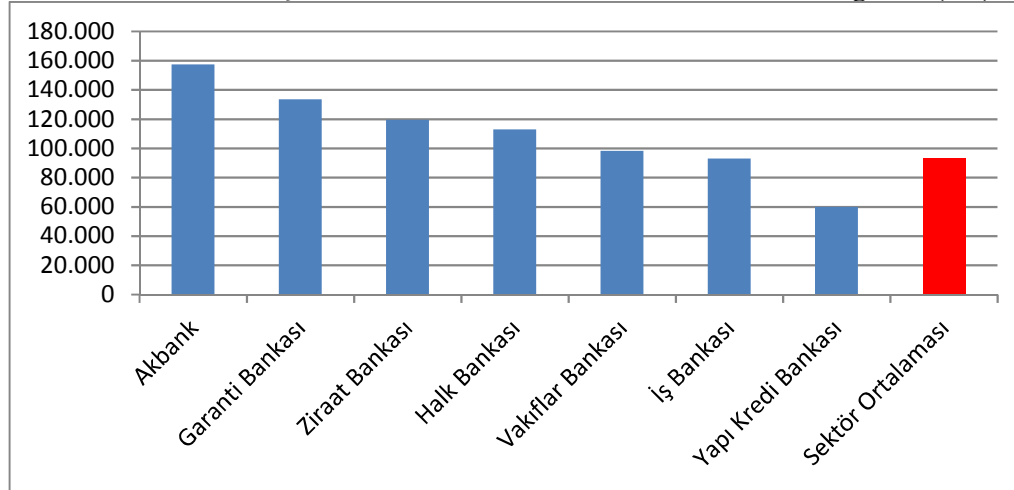
Tablo-7: Bankaların Net Dönem Karı / Personel Sayısı, 2003-2015 (Bin TL)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Akbank	133.0	98.1	128.6	129.7	147.6	112.7	185.3	186.4	156.1	180.8	181.1	193.8	213.2
Ziraat B.	48.5	72.3	88.5	101.5	112.6	100.2	158.2	163.5	86.2	114.5	134.7	171.5	200.9
Garanti B.	37.1	49.4	67.3	89.4	159.5	107.1	176.0	188.6	183.2	177.6	160.4	168.1	173.0
Halk B.	57.1	47.4	50.6	79.5	98.5	81.7	130.4	149.4	149.9	173.3	185.9	127.4	135.4
Vakıflar B.	31.6	87.3	74.7	100.3	118.5	78.7	123.2	104.5	100.4	108.5	106.1	117.5	125.2
İş B.	27.2	39.6	55.9	59.3	87.7	72.1	105.6	124.5	107.3	135.6	131.1	139.1	122.6
Yapı Kredi B.	15.4	-5.6	-293.4	38.0	49.8	70.5	94.5	143.	125.0	129.9	204.2	105.7	101.9
Sektör Ort.	45.5	50.8	43.2	76.7	90.4	74.4	113.0	119.7	105.0	121.5	119.6	121.8	127.5

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 7'ye göre, Akbank'ın ağırlıklı olarak dönem boyunca ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Dönem boyunca Vakıflar Bankası, İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası'nın son üç sırada yer aldığı ve yıllar itibariyle ağırlıklı olarak bu üç bankanın sektör ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. 2008 yılında diğer bankaların personel başına karlılığı düşerken son sıradaki yapı Kredi Bankası'nın karlılığında artış olmuştur. Bu artışa rağmen Yapı Kredi Bankası İş Bankasıyla birlikte sektör ortalamasının altında kalmıştır.

Grafik-4: Personel Başına Karlılık 2003-2015 Dönemi Ortalama Değerler (TL)

Not: Tablo 7'den hesaplanmıştır.

Bankaların 2003 – 2015 dönemi personel başına karlılık ortalama değerleri gösterildiği Grafik 4'e göre, sektör ortalamasının 92.997 TL olduğu, İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası'nın sektör ortalamasının altında kaldığı, 157.400 TL ile Akbank'ın ilk sırada, 133.592 TL ile Garanti Bankası'nın ikinci sırada, 59.913 TL ile de Yapı Kredi Bankası son sırada yer aldığı görülmektedir.

3.2. Verimlilik Oranları

Verimlilik oranları, şube ve personel verimliliği olarak ele alınmaktadır. Burada kullanılan oranlar, şube başına krediler ve alacaklar, şube başına mevduat, personel başına krediler ve alacaklar ile personel başına mevduattan oluşmaktadır.

3.2.1. Şube Başına Krediler ve Alacaklar

Şube başına kredi ve alacaklar, bankanın her bir şubesinin fon kaynaklarından elde edilen parayı krediye çevirebilme başarısını gösterir. Bankaların en önemli faiz gelirlerini oluşturan krediler ve alacaklardan elde edilen faiz geliri, bankanın kredi faiz oranlarına bağlı olduğu gibi kullandığı kredi miktarına da bağlıdır. Az şube ile çalışan ve müşterilerine büyük miktarda kredi kullandıran bankalarda bu tutar yüksek olacaktır. Tablo 8, bankaların şube başına krediler ve alacaklarının 2003 – 2015 dönemi gelişimini göstermektedir.

Tablo-8: Bankaların Şube Başına Krediler ve Alacaklar, 2003-2015 (Milyon TL)

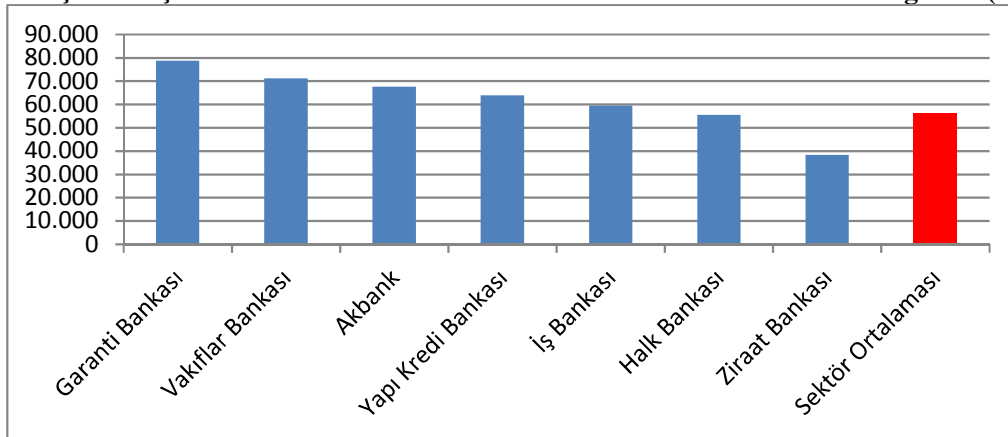
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Garanti B.	22.0	30.1	39.2	56.6	63.3	68.7	63.1	75.5	91.7	98.4	118.9	133.8	162.4
Akbank	14.1	20.2	33.5	41.5	51.7	51.1	45.2	57.9	75.8	91.1	112.3	127.1	157.2
Yapı Kredi	19.4	24.7	27.9	37.6	42.2	44.9	45.2	60.6	74.7	81.7	101.2	121.6	148.8
Vakıflar B.	15.9	27.2	39.0	57.5	64.8	58.1	63.4	70.5	84.3	91.6	101.0	117.1	134.6
Halk B.	4.8	6.1	10.7	19.8	30.7	41.5	48.5	62.5	72.9	80.3	96.8	113.1	133.6
İş Bankası	10.2	14.6	23.7	33.5	36.2	45.8	44.2	56.3	76.3	85.7	103.4	114.8	129.2
Ziraat B.	4.8	8.0	11.7	13.9	17.3	24.3	27.9	41.1	49.0	47.2	66.9	83.1	103.1
Sektör Ort.	11.7	16.9	24.5	31.8	36.8	41.7	42.2	53.8	67.6	75.1	92.1	107.8	130.3

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 8'e göre, 2003 ile 2005 yılları arasında İş Bankası ve Ziraat Bankası'nın, 2006 yılından itibaren de sadece Ziraat Bankası'nın sektör ortalamasının altında kaldığı ve son sırada yer aldığı görülmektedir. Garanti Bankası 2006, 2007 ve 2009 yılları hariç sürekli ilk sırada yer almış, ikinci sırada yer alan Vakıflar Bankası sayılan bu yıllarda Garanti Bankası'nı geçmiştir. 2015 yılında Akbank ikinci sırada Yapı Kredi Bankası üçüncü sırada yer almıştır. Garanti Bankası'nda ve İş Bankası'nda 2009 yılında, Akbank'ta 2008 ve 2009 yıllarında, Vakıflar Bankası'nda 2008 yılında, Ziraat Bankası'nda 2012 yılında şube başına kredi ve alacak tutarlarında düşüş gerçekleşmiştir.

Grafik-5: Şube Başına Krediler ve Alacaklar 2003-2015 Dönemi Ortalama Değerler (Bin TL)

Not: Tablo 8'den hesaplanmıştır.

Bankaların şube başına krediler ve alacaklar 2003 – 2015 dönemi ortalama değerleri gösteren Grafik 5'e göre, Halk Bankası ve Ziraat Bankası hariç diğer bankaların sektör ortalaması olan 56.341

bin TL'yi geçtiği görülmektedir. Garanti Bankası 78.746 bin TL ile ilk sırada, Vakıflar Bankası 71.159 bin TL ile ikinci sırada yer alırken Ziraat Bankası 38.323 bin TL ile son sırada yer almıştır.

3.2.2. Şube Başına Mevduat

Mevduat bankaların en temel fon kaynakları olması sebebiyle şube başına mevduat, her bir banka şubesinin fon kaynağı olarak mevduat toplama başarısını göstermektedir. Bankanın fon kaynağı olarak mevduat ya da mevduat dışı kaynakları tercih etmesi, şube başına mevduat tutarını etkileyecektir. Bu açıdan bu tutarın büyük ya da küçük olması sadece şubenin mevduat toplama başarısına bağlanmaması uygun olacaktır. Az şube ile çalışan bankaların müşterilerinden büyük miktarda mevduat toplaması durumunda bu tutar yüksek çıkacaktır. Tablo 9, bankaların şube başına mevduat tutarlarının 2003 – 2015 dönemi gelişimini göstermektedir.

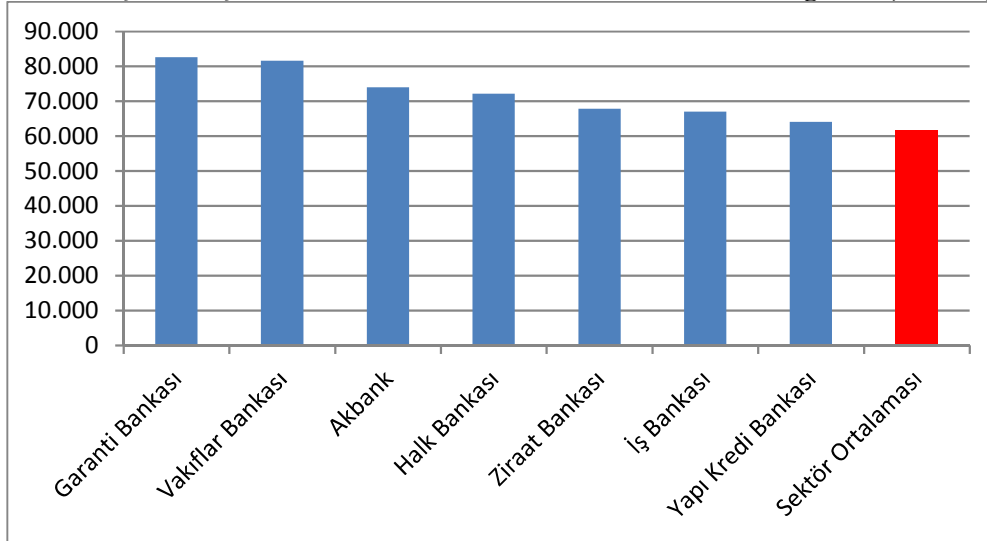
Tablo-9: Bankaların Şube Başına Mevduatı, 2003-2015 (Milyon TL)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Akbank B.	30.9	31.1	47.7	50.1	57.3	60.1	63.6	73.6	82.9	89.5	106.8	114.4	154.0
Garanti B.	46.0	50.5	54.6	62.4	66.5	72.6	79.7	84.6	92.5	93.8	106.7	120.1	143.8
Halk B.	26.2	27.5	35.8	46.2	52.3	64.7	65.7	77.3	85.9	97.4	114.9	115.2	128.7
Yapı Kredi B.	32.5	35.1	41.7	52.1	47.6	48.4	48.7	60.7	70.0	73.3	91.0	104.8	126.9
Vakıf B.	42.9	59.4	75.3	79.2	79.7	70.7	81.9	75.0	89.6	90.4	94.9	102.8	119.5
İş B.	23.2	28.6	42.7	52.1	51.7	61.2	66.0	77.3	81.9	84.3	92.4	98.3	111.7
Ziraat B.	29.5	39.6	45.2	47.8	54.6	66.1	74.9	89.9	77.6	78.6	85.3	89.8	102.9
Sektör Ort.	27.0	32.3	40.6	45.7	46.9	51.6	56.2	64.9	71.1	75.2	85.6	94.2	111.7

* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Tablo 9'a göre, 2003 yılında ilk iki sırayı Garanti Bankası ve Vakıf Bank alırken 2015 yılında ilk sırayı Akbank, ikinci sırayı da Garanti Bankası almıştır. 2003 yılında İş Bankası ve Halk Bank, 2004 yılında İş Bankası, Halk Bank ve Akbank, 2005 yılında Halk Bank, 2008'den 2013 yılına kadar Yapı Kredi Bankası, 2013 ve sonrası Ziraat Bankası sektör ortalamasının altında şube başına mevduata sahip olmuşlardır. Yapı Kredi Bankası 2007 yılında, Vakıf Bank 2008 yılında, İş Bankası 2007 yılında, Ziraat Bankası 2011 yılında şube başına mevduatta düşüş yaşamıştır.

Grafik-6: Şube Başına Mevduat 2003-2015 Dönemi Ortalama Değerler (Bin TL)

Not: Tablo 9'dan hesaplanmıştır.

Grafik 6, bankaların şube başına mevduat 2003 – 2015 dönemi ortalama değerleri göstermektedir. Buna göre, Garanti Bankası'nın 82.588 bin TL ile ilk sırada, Vakıflar Bankası'nın 81.629 bin TL ile ikinci, Akbank'ın ise 73.990 bin TL ile üçüncü sırada geldiği, Yapı Kredi Bankası'nın ise 64.066 bin TL ile son sırada yer aldığı görülmektedir. İncelenen bankaların tamamı sektör ortalaması olan 61.771 bin TL'yi geçmektedir.

3.2.3. Personel Başına Kredi ve Alacaklar

Tablo-10: Bankaların Personel Başına Kredi ve Alacakları, 2003-2015 (Bin TL)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Akbank	875	1.243	1.976	2.298	2.739	2.933	2.699	3.451	4.584	5.373	6.811	7.726	10.090
Yapı Kredi B.	758	954	1.107	1.670	2.001	2.614	2.641	3.651	4.562	5.143	6.124	6.988	8.147
Garanti B.	844	1.150	1.610	2.297	2.564	3.052	2.956	3.888	4.997	5.312	6.334	7.042	8.082
Vakıflar B.	642	1.128	1.662	2.350	2.698	3.188	3.405	4.050	4.689	5.061	5.806	7.010	8.033
Halk B.	296	389	592	1.072	1.578	2.072	2.596	3.294	4.121	4.401	5.734	5.878	7.410
Ziraat B.	248	432	660	840	1.035	1.448	1.654	2.530	2.931	3.085	4.491	6.009	7.270
İş B.	552	776	1.213	1.592	1.750	2.275	2.151	2.683	3.682	4.389	5.607	6.413	7.073
Sektör Ort.	568	812	1.157	1.523	1.769	2.138	2.210	2.851	3.662	4.132	5.143	6.022	7.249

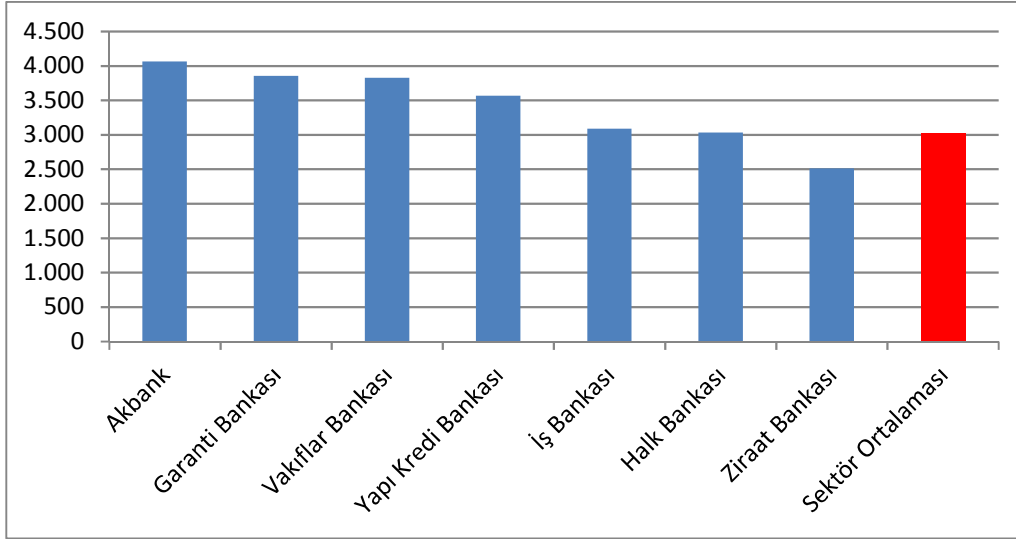
* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Bankaların 2003 – 2015 dönemi personel başına kredi ve alacaklarının gelişiminin gösterildiği Tablo 10'a göre, Akbank, Garanti Bankası ve Vakıflar Bankası'nın ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Akbank'ın ağırlıklı olarak yer aldığı, 2006 ve 2008'den 2011'e kadar Vakıflar Bankası'nın, 2011 yılında Garanti Bankası'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 2009 yılında Akbank, Garanti Bankası ve İş Bankası'nın personel başına kredi ve alacaklarının azaldığı, 2013 yılından itibaren ise Akbank'ın sahip olduğu tutarın diğer bankalara göre önemli ölçüde arttığı dikkat çekmektedir. Ziraat Bankası'nın 2015 yılı hariç diğer yıllarda, Halk Bankası'nın 2003'den 2009'a kadar ve 2014 yılı, İş

Bankası'nın 2003,2004, 2007, 2009, 2010 ve 2015 yıllarında, Yapı Kredi Bankası'nın ise 2005 yılında sektör ortalamasının altında kaldığı görülmektedir.

Grafik-7: Personel Başına Kredi ve Alacaklar Ortalama 2003-2015 Dönemi Değerler (Bin TL)

Not: Tablo 10'dan hesaplanmıştır.

Bankaların personel başına kredi ve alacaklarının 2003 – 2015 dönemi ortalama değerlerinin gösterildiği Grafik 7'ye göre, bankalardan sadece Ziraat Bankası'nın sektör ortalamasının altında kaldığı, Akbank'ın 4.061 bin TL ile ilk sırada, Garanti Bankası ve Vakıflar Bankası sırası ile 3.856 bin TL ve 3.825 bin TL ile ikinci ve üçüncü sırada, Ziraat Bankasının ise 2.510 bin TL ile son sırada yer aldığı görülmektedir.

3.2.4. Personel Başına Mevduat

Tablo-11: Bankaların Personel Başına Toplam Mevduatı, 2003-2015 (Bin TL)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Akbank	1.917	1.913	2.812	2.773	3.037	3.450	3.796	4.381	5.008	5.278	6.479	6.953	9.889
Ziraat B.	1.529	2.144	2.542	2.884	3.270	3.938	4.439	5.540	4.639	5.138	5.733	6.489	7.256
Garanti B.	1.768	1.930	2.241	2.531	2.693	3.224	3.733	4.357	5.040	5.061	5.683	6.320	7.155
Halk B.	1.623	1.746	1.989	2.504	2.686	3.230	3.515	4.073	4.856	5.342	6.809	5.990	7.141
Vakıflar B.	1.730	2.459	3.203	3.235	3.318	3.880	4.398	4.306	4.986	4.995	5.456	6.150	7.133
Yapı Kredi B.	1.274	1.357	1.653	2.310	2.258	2.819	2.849	3.659	4.275	4.619	5.503	6.022	6.950
İş B.	1.258	1.515	2.186	2.477	2.500	3.037	3.212	3.686	3.950	4.317	5.014	5.494	6.114
Sektör Ort.	1.305	1.552	1.917	2.185	2.252	2.643	2.942	3.444	3.853	4.138	4.777	5.265	6.216

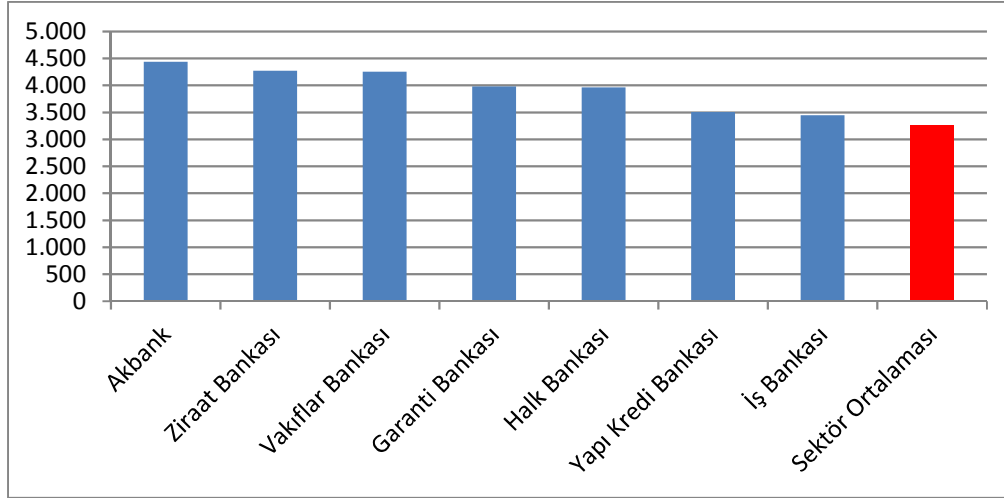
* Garanti Bankası 2015 yılında Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Kaynak: TBB, 2007; TBB, 2016a; TBB, 2016b.

Bankaların 2003 – 2015 dönemi personel başına toplam mevduat tutarlarının gelişiminin gösterildiği Tablo 11'e göre, Akbank, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nın ağırlıklı olarak ilk üç sırayı aldığı görülmektedir. 2004'den 2008'ye kadar Vakıflar Bankası, 2008'den 2011'e kadar Ziraat Bankası, 2012 ve 2013 yıllarında Halk Bankası 2003, 2011 yılında Garanti Bankası, 2014 ve 2015

yıllarında da Akbank ilk sırada yer almıştır. Yapı Kredi Bankası 2003’den 2005’e kadar ve 2009 yılında, İş Bankası ise 2003, 2004 ve 2015 yıllarında sektör ortalamasının altında kalmıştır.

Grafik-8: Personel Başına Toplam Mevduat 2003 – 2015 Dönemi Ortalama Değerler (Bin TL)

Not: Tablo 11’den hesaplanmıştır.

Bankaların personel başına toplam mevduatının 2003 – 2015 dönemi ortalama değerlerini gösteren Grafik 8’e göre, 4.437 bin TL ile Akbank ilk sırada, 4.272 bin TL ile Ziraat Bankası ikinci sırada, 4.250 bin TL ile Vakıflar Bankası üçüncü sırada gelmekte, İş Bankası 3.443 bin TL ile son sırada yer almaktadır. Bu durumda incelenen bankaların tamamı sektör ortalaması olan 3.268 bin TL’yi geçmektedir.

SONUÇ

Yapılan çalışmada 2015 yılına göre sonuçlar değerlendirildiğinde; sektör paylarından toplam aktiflere ve toplam mevduata göre sektör paylarında sıralama değişmemiş, ilk sırada Ziraat Bankası yer alırken son sırada Vakıflar Bankası yer almıştır. Krediler ve alacaklara göre sektör payında ise toplam aktif ve toplam mevduata göre sektör payından farklı olarak dördüncü ve beşinci sıradaki Akbank ve Yapı Kredi Bankası’nın yerleri değişmiştir. Aktiflerin karlılığında sıralama incelendiğinde ilk sırayı Ziraat Bankası alırken son sırada Yapı Kredi Bankası yer almıştır. Özkaynak karlılığında sıralama incelendiğinde; kamu sermayeli bankaların ilk üç sırayı alması dikkat çekmektedir. Burada da Ziraat Bankası ilk, Halk Bankası ikinci Vakıflar Bankası üçüncü sırada yer alırken, Yapı Kredi Bankası son sırada yer almıştır. Şube başına karlılık sıralamasına bakıldığında; ilk üç sırayı aktif karlılığı sıralamasındaki bankalar almış, üçüncü sıradan sonraki sıralama ise değişmemiştir. Ancak bu sefer ilk sırada Garanti Bankası yer alırken, ikinci sırada Akbank, üçüncü sırada Ziraat Bankası yer almıştır. Personel başına karlılık sıralamasında da ilk üç sıradaki bankalar değişmemiş, ancak sıralama değişmiş, ilk sırayı Akbank alırken, ikinci sırada Ziraat Bankası, üçüncü sırada Garanti Bankası yer almıştır. Bu çerçevede karlılık oranlarında; aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı en yüksek banka Ziraat Bankası, şube karlılığı en yüksek banka Garanti Bankası, personel karlılığı en yüksek banka Akbank olmuştur.

Şube ve personel verimliliği ile ilgili oranlardan olan şube başına krediler ve alacaklar, şube başına mevduat, personel başına krediler ve alacaklar ile personel başına mevduat oranları

incelendiğinde; Akbank'ın buradaki başarısı dikkat çekmektedir. Şube başına krediler ve alacaklarda Garanti Bankası ilk sırayı, Akbank ikinci sırayı alırken diğer üç oran olan şube başına mevduat, personel başına kredi, personel başına mevduat oranlarında Akbank ilk sırayı almıştır. Bu oranlardan üçünde İş Bankası ve Ziraat Bankası son iki sırada yer almaktadır. Şube başına krediler ve alacaklar ile şube başına mevduat oranlarında Ziraat Bankası, personel başına krediler ve alacaklar ile personel başına mevduat oranlarında İş Bankası son sırayı almaktadır. Bu durumda Ziraat Bankası'nın şube performansı diğer bankalara göre daha düşük iken, İş Bankası'nın personel performansı diğer bankalara göre daha düşük olmuştur. Burada dikkat çekici bir husus; Ziraat Bankası personel başına mevduatta ikinci sırada iken, personel başına kredi ve alacaklarda altıncı sırada yer almasıdır. Bunun sebeplerinden bir tanesi Ziraat Bankası'nın mevduatların aktiflere oranı yüksek iken, kredi ve alacakların aktiflere oranının düşük olması, diğer sebebi ise Ziraat Bankası'nın şube başına personel sayısının diğer bankalara göre düşük olmasıdır. Şube başına kredi ve alacaklarda ilk sırada yer alan Garanti Bankası şube başına karlılıkta da ilk sırayı almıştır. Ayrıca şube başına mevduat, personel başına krediler ve alacaklar, personel başına mevduatta ilk sırada yer alan Akbank, personel başına karlılıkta ilk sırada, şube başına karlılıkta ikinci sırada yer almıştır. Bankaların şube başına karlılık ile personel başına karlılık durumunun karşılaştırılması; şube başına karlılık ortalama değerlerde Garanti Bankası ilk sırada, Akbank ikinci sırada yer alırken, personel başına karlılıkta durum değişmiş ve Akbank ilk sırada yer alırken Garanti Bankası ikinci sırada yer almıştır.

Yapılan çalışmada 2003 – 2015 ortalamasına göre sonuçlar değerlendirildiğinde; sektör paylarına göre bankalar karşılaştırıldığında; toplam aktiflere göre sektör paylarında Ziraat Bankası'nın ilk sırada, İş Bankasının ikinci sırada olduğu, son iki sırayı ise sırasıyla Vakıflar Bankası ve Halk Bankası'nın aldığı görülmektedir. Krediler ve alacaklara göre sektör payında ise İş Bankası ilk sırayı, Garanti Bankası ikinci sırayı, son iki sırayı ise yine sırasıyla Vakıflar Bankası ve Halk Bankası almıştır. Toplam mevduata göre sektör payında ilk iki sırayı sırasıyla Ziraat Bankası ve İş Bankası, son iki sırayı sırasıyla Yapı Kredi Bankası ve Vakıflar Bankası almıştır. Ziraat Bankası incelenen sektör paylarından üçünde ilk sırayı almıştır. Karlılık oranlarından toplam aktif karlılığı incelendiğinde, Akbank birinci sırayı Ziraat Bankası ikinci sırayı alırken son iki sırayı sırası ile Vakıflar Bankası ve Yapı Kredi Bankası almıştır. Özkaynak karlılığı incelendiğinde; Ziraat Bankası birinci, Halk Bankası ikinci ve Garanti Bankası üçüncü sırada yer alırken, İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası'nın son iki sırayı aldığı görülmektedir. Şube başına karlılıkta Garanti Bankası birinci, Akbank ikinci sırayı alırken İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası'nın sırası ile son iki sırayı aldığı görülmektedir. Personel başına karlılıkta ise ilk sırayı Akbank, ikinci sırayı Garanti Bankası alırken son iki sırayı sırasıyla İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası almıştır. Akbank dört karlılık oranından ikisinde ilk birinde ikinci sırada, Yapı Kredi Bankası'nın ise dört orandan dördünde de son sırada yer alması dikkat çekicidir. Verimlilik oranları incelendiğinde; dört verimlilik oranından ikisinde Akbank'ın, ikisinde Garanti Bankası'nın, ilk sırada dört oranın ikisinde Ziraat Bankası'nın son iki sırada yer alması dikkat çekicidir.

Bu sonuçlara göre; Yapı Kredi Bankası özellikle kullandırdığı kredilerin kalitesini artırarak karlılığını artırması, Ziraat Bankası ve İş Bankası da şube ve personel verimliliğini artıracak önlemler alması gerekmektedir. Bankalar, karlılıklarını ve verimliliklerini artırmak için önlemler alırken alacakları kararların ülke ekonomisine ve müşterilerine sağlayacakları katkıları da ön planda tutmaları ekonomideki tüm katılımcıların yararına olacaktır.

KAYNAKÇA

Akbalık, M., Sırma, İ. (2013). Türkiye’de yabancı bankaların etkinliği; veri zarflama analiz uygulaması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 4 (8), 9 Kasım 2014 tarihinde <http://e-dergi.marmara.edu.tr/marufacd/article/view/5000004941> adresinden erişildi.

Akbulut, R., Albayrak, A. S. (2009). Mevduat bankalarında performansın mülkiyet yapısına göre finansal göstergelerle incelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 46 (530), 27-40.

Akgüç, Ö (2007). Türkiye’de Yabancı Bankalar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (36), 6 -17.

Aktaş, H., Kargın M. (2007). Türk bankacılık sektöründeki yabancı ve ulusal bankaların finansal oranlar açısından karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi*, 14 (2), 31-45.

Arslan, E., Bora A. (2016). *Milenyum öncesi ve sonrası (1991 – 2015) Türkiye’deki bankacılık sektörü*, Ankara: Ankara Ofset Basım Matbaacılık.

Ata, H. A. (2009). Banka yabancılaşmasının Türkiye’deki yerli ve yabancı bankalar açısından karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23 (4), 109-124.

Bağcı, H., Rençber, Ö. F. (2014). Kamu bankaları ve halka açık özel bankaların prometee yöntemi ile karlılıklarının analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 39-47.

Bora, A., Arslan, E. (2016). 1990 – 2013 yılları arasında özel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankaların faaliyetlerinin oran analizi yöntemiyle incelenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 9- 32.

Coşkun, M. N., Ardor, H. N., Çermikli, A. H., Eruygur, H. O., Öztürk, F., Tokatlıoğlu, İ., Aykaç, G., Dağlaroğlu, T. (2012). *Türkiye’de bankacılık sektörü piyasa yapısı, firma davranışları ve rekabet analizi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği. Yayın No:280.

Çelik, T., Ürünveren, Ç. (2009). Yabancı banka girişlerinin Türk bankacılık sektörüne rekabet etkisi: 2002-2007. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2 (2), 42-59.

Demirel, E., Atakişi A., Abacıoğlu S. (2013, Temmuz). Bankacılık faaliyet oranlarının panel veri analizi: Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların durumu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 101-112.

Gümüş, F. B., Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk bankacılık sektörünün CAMELS analizi yöntemiyle 2002-2013 yılları arasında performans analizi. *AKÜ İİBF Dergisi*, XVII (2), 83-106.

Kandemir, T., Arıcı, N. D. (2013). Mevduat bankalarında camels performans değerlendirme modeli üzerine karşılaştırmalı bir çalışma (2001-2010). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 61-87.

Önal, Y. B., Sevimeser, N. C. (2006). Yabancı banka girişlerinin Türk bankacılık sistemine etkileri: yerli ve yabancı bankaların etkinlik analizi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 295-312.

Özgür, E. (2008). Kamu bankalarının finansal etkinliği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, X (3), 247 – 260.

Sarıtaş, H., Gökçe, A. (2012) Türkiye’de faaliyet gösteren ulusal ve yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterlilik oranı açısından değerlendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 49 (571), 33-42.

Taşkın, F. D. (2011). Türkiye’de ticari bankaların performansını etkileyen faktörler. *Ege Akademik Bakış*, 11 (2), 289-298.

Türkiye Bankalar Birliği (2007). *Türkiye’de bankacılık sistemi, “seçilmiş rasyolar”, 2001 – 2006*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

Türkiye Bankalar Birliği (2016a). *Türkiye’de bankacılık sistemi 1959 - 2015*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

Türkiye Bankalar Birliği (2016b). *Türkiye’de bankacılık sistemi, “seçilmiş rasyolar”, 2005 – 2015*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

Uçkun, N., Girginer, N. (2011). Türkiye’deki kamu ve özel bankaların performanslarının gri ilişki analizi ile incelenmesi. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (21), 46-66.

Yücel, L. İ. (2009). Türkiye’de faaliyet gösteren kamu bankaları, özel sermayeli bankalar ve yabancı bankaların performanslarının 2002 – 2007 döneminde temel bileşenler ve faktör analizi ile değerlendirilmesine ilişkin bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (12), 118-138.